

A/E ÀTONES

A/E àtones en l'acabament de verbs

Si la vocal neutra és l'última lletra, hi escrivim **-a**; si la vocal neutra és la penúltima lletra, hi escrivim **-e**.

venia, anava, canta, deia	venien, anaves, cantes, dèieu
---------------------------	-------------------------------

Hi ha, però, algunes formes de verb que acaben en **-e**.

Els infinitius dels verbs de la 2a conjugació: veure, prendre, riure, caure
Les formes: corre, vine, obre, omple

A/E àtones en l'arrel dels mots

	Com podem saber quina lletra cal escriure?	Exemples
Substantius i adjectius	Buscar el primitiu de la paraula o una paraula de la família on aquest so aparegui en posició tònica, és a dir, accentuat (gràficament o no).	taula > taulada teula > teulada blau > blavós negre > negrós
Verbs	Buscar la 3a persona del singular del present d'indicatiu.	parla > parlar queda > quedar

Els verbs següents, però, tenen doble arrel. Cal escriure la vocal que pronunciem en posició tònica, i **a**, en posició àtona.

jeure (jaure)	jec (jac), jeguis (jaguis), jaïem, jaúreu, jaient, jagut
néixer (nàixer)	neixi (naixi), neix (naix), naixia, naïxessis, naïxent, nascut
treure (traure)	treus (traus), treuen (trauen), trauràs, traguem, traient, tret

En canvi, els verbs següents presenten alternances de **a/e** en el radical, però les formes àtones sempre s'escriuen amb **a**.

saber	sé, sabés
caure	quèiem, cauran
fer	fent, faria
haver	hem, hagut

Recordeu que els mots següents sovint s'escriuen malament per influència del castellà.

Català amb **e** / castellà amb **a**

albercoc	alcàsser	almogàver	ametista	ànec
assemblea	cànem	canemàs	Caterina	eben
efeminat	emparar	Empordà	Empúries	enyorar
espàrrec	estella	estendard	Esteve	gelea
javelina	Llàtzer	malenconia	màrfega	meravella
monestir	orfe	orgue	polseguera	punxegut
ràfega	rapsode	rave	resplendir	sergent
setí	sometent	tàlem	tàvec	temptejar
tràfec	treball	vernís	Xúquer	

A/E ÀTONES

Català amb *a* / castellà amb *e*

afaitar	ambaixada	arravatar	assassí	avaluar
avantatge	avaria	davall	davant	darrere
latrina	maragda	quarantena	ramat	rancor
sanefa	sarbatana	Sardenya		

EXERCICIS

1. Completeu els substantius següents amb *a/e*. Tingueu en compte que en el primer grup tots són masculins, i en el segon, femenins.

psiquiatr...	dogm...	mestr...	ebenist...	orf...
periodism...	belg...	rav...	sogr...	templ...
tract...	vespr...	síntom...	bisb...	pediatr..
palet...	deut...	comet...	titell...	pebr...
sèri...	escombriar...	Assumpt...	flair...	piràmid..
rest...	sogr...	catàstrof...	tard...	llebr...
templ...	lleny...	ef...	pediatr...	Carm...
pest...	obr...	cov...	act...	xacr...

2. Escriviu el singular (masculí i femení) d'aquests adjectius.

xerraires:	agres:	golafres:
terribles:	còmodes:	cultes:
lliures:	dignes:	rudes:
joves:	liles:	agrícoles:
ximpls:	amples:	tendres:
pulcres:	alegres:	pobres:
febles:	rectes:	neutres:

3. Completeu la taula següent tal com mostrem en l'exemple.

Derivat	Primitiu	Verb derivat	emb...natge		
terreny	terra	aterrar	quar...ntena		
t...ulell			c...ndrer		
t...ndresa			m...ndrós		
recl...mació			verm...llor		
abr...çada					
bl...vor					

4. I ara completeu la taula de verbs següents d'acord amb l'exemple.

pensar	<i>jo penso</i>	<i>tu pensaves</i>	<i>ell pensarà</i>	<i>pensant</i>
saber				
treure				
afaitar				
néixer				
caure				
jeure				

5. Completeu aquestes frases amb una de les dues paraules que teniu entre parèntesis.

- Em fa l'..... (afecte / efecte) que fa la seva feina amb diligència.
- La Mariona (centra / centre) el seu treball de recerca en l'evolució de la pagesia.
- Cal enllestir el (conducta / conducte) de l'aigua abans de l'arribada de les pluges.
- La nau (espacial / especial) es va enlairar amb cinc tripulants europeus.
- La modista m'..... (estranyaria / estrenyeria) el vestit per a la festa si l'hi portés avui.
- Avui es (jutja / jutge) a l'Audiència l'acusat de l'homicidi de Romeu Guinart.
- Aquest any no hi haurà prou pastures per a tots els (ramats / remats).
- Al poble on passo l'estiu, Gisclareny, hi (regna / regne) la tranquil·litat.
- Avui gairebé cap jove ja no treballa en la (tornaria / torneria).
- El genet (subjecta / subjecte) el cavall amb fermesa abans de la cursa.

6. Completeu les paraules i torneu-les a escriure al costat del seu sinònim o hiperònim.

orgue, ass...ssí, jav...lina, pols...guera, l...trina, r...ncor, punx...gut, ...stella, ...valuar, fr...gant, ràf...ga, tràf...c,
est...ndard, g...lea, m...r...vella, r...spl...ndir, av...ria, màrf...ga, v...rnís, av...ntatjós, s...rgent

harmòni: *orgue*

afilat:

olorós:

agitació:

militar:

penó:

polsinera:

llança:

brillar:

gelatina:

sac:

vàter:

homicida:

ressentiment:

ratxa:

fusta:

puntuar:

laca:

desperfecte:

profitós:

prodigi:

7. Completeu els buits amb les vocals adients.

- Tot i el caràcter ...f...minat i aquella pell de s...tí, destacava entr... la rest... dels ...mbaix...dors en

A/E ÀTONES

- ser un dels homes més atractius de l'...ss...mblea.
2. La metgessa forens... va examinar la presumpt... homicid... i va recom...nar que rom...nguéssaj...guda un mínim de quar...nta-vuit hores per un problema al pàncre...s.
 3. La veu del rapsod... ompl... la sala del mon...stir mentr... els tr...balladors que la restaur...n en van d...v...llant plaques de la t...ulada.
 4. Vés tr...ient del cov... els alb...rcocs que s'hagin fet malbé i posa'ls a la caixa del r...có.
 5. L'...stiu passat vàrem fer un viatge... per S...rdenya, però ...nguany anirem a ...mpúri...s, a l'Alt ...mpordà, perquè arran del n...ix...ment de la nostr... filla no podem viatjar lluny.
 6. Corr... una altr... vegad... cap al celler i digu...s a l'Estev... que l'ampoll... verd... només s'ompl... fins a la m...itat.
 7. Per veur... si la s...nefa amb forma de ess... ha quedat ben fixada te l'has de mirar pel d...vant i pel d...rrer... .
 8. La jutgessa va admetr... el recurs d'...mpara interposat i va prendr... la decisió d'obrir el procediment un altr... cop.
 9. La Cat...rina, pobr..., ...ncar... ..nyora l'època en què només lluïa m...ragdes i am...tistes.
 10. Obr... una llauna d'espàrr...cs perquè f...rem una bona am...nida d'enciam i n'hi posarem.